

Dostižemo najvišu
tačku na grebenu
Čemernika

KROČENJE

Besne kobile

Krajnji jugoistok Srbije pravi je zlatni rudnik za ljubitelje terenske vožnje, sa grebanskim putevima po kojima može da se istražuje u nedogled. Ovaj vodič je samo jedna od mogućih ideja kako upoznati ovaj izuzetan predeo u kojem se planine visoke tek nešto manje od 2.000 metara pružaju na sve strane...

■ Čemernik, Ostrozub, Gramada, Vardenik, Dukat... Ovi toponimi, malo poznati široj populaciji, označavaju po više desetina kilometara duge i veoma razuđene planinske vence koji se kao kaska niska pružaju i nadovezuju tvoreći nerazmrsiv splet vitkih grebenova i dubokih rečnih dolina na krajnjem jugoistoku Srbije, u blizini tromeđe sa Bugarskom i Makedonijom. Usred ovog prostiranja smešteno je Vlasinsko jezero koje je zbog svoje ambijentalne lepote i jedinstvenih bioloških zajednica proglašeno za predeo izuzetnih odlika i stavljeno pod zaštitu države. Na više od 1.200 m visine, vode ovog jezera su uvek hladne,

a noći sveže i pune rose čak i u vreme najvećih letnjih vrućina. Oštra klima ovog kraja mnoge zaseoke, koji se ovde zovu mahale, odseca od „sveta“ i po više meseci tokom zime, jer se na grebanskim putevima prave smetovi visoki i po nekoliko metara; i mi smo na „Sretenjskom karavanu“ preko Dukat planine imali prilike da se uverimo u surovost zime u tom kraju.

Jesen je na ovim prostorima posebno lepa, kada se šume prošaraju najrazličitijim nijansama – od zelene, preko crvene do žute. U tome prednjače šume breza, kojih po ovim krajevima ima dosta, naročito oko samog Vlasinskog jezera. Potencijal ovog

kraja za 4x4 vožnju je ogroman – za detaljno upoznavanje sa mogućnostima koje vam nudi treba odvojiti bar desetak dana. Tri etape koje vam ovoga puta predstavljamo samo su uvod u njegovo upoznavanje i sasvim sigurno ćemo mu se više puta vratiti s novim idejama.

Od Predejane van poznatog puta

Za tačku od koje ćemo vas uvesti u ovu malu avanturu po krajnjem jugoistoku Srbije odabrali smo Predejane, malo mesto na početku Grdeličke klisure, na našem trenutno jedinom evropskom putnom koridoru. Odakle god da ste stigli, pre-

dahnite malo u motelu „Predejane“, dopunite gorivo na obližnjoj benzinskoj pumpi (trebaće vam), a onda na parking motela resetujte brojač kilometraže vašeg terenca – odatle počinje merenje prve etape našeg radara.

Put kreće kroz samo mesto, paralelno sa magistralom, da bi kilometar kasnije skrenuo levo ka Crnoj Travi, pri tom prolazi ispod magistrale i ubrzo zalazi u guste šume planine Čemernik. Nakon prvih nekoliko kilometara asfalta, put ka Crnoj Travi uskoro postaje vrlo solidan i širok makadam, ali njega napuštate nakon 12 kilometara i skrećete desno, prema srcu Čemernika.

Još uvek vrlo solidnim ma-





Obale Vlasinskog jezera su sjajno mesto za kampovanje

„DASTER“ U AKCIJI

„Dačija daster“, koji nam je bio na raspolaganju za pravljenje ovog vodiča, tokom nekoliko stotina kilometara prevezenih van asfalta samo je potvrdio ono što smo u dosadašnjim susretima na terenu o njemu zaključili – u pitanju je jedan od retkih laganih SUV-a (iz klase onih bez šasije i reduktora) sa kojim se zaista možete upustiti u „ofroad“ avanture. Za razliku od većine konkurenata, „daster“ ne služi samo za poziranje, već vam sa svojih 210 mm klirensa i odličnim dolaznim i odlaznim uglom omogućava opuštenu vožnju daleko od utabanih i poravnatih puteva, a njegova ultrakratka prva brzina omogućava i savladavanje nagi-

„Daster“ u završnici uspona ka Besnoj kobili



ba i tehničkih detalja kakve inače mogu da savladaju samo modeli s reduktorom. Iako smo tokom dva od tri dana snimanja imali veoma nepovoljne vremenske uslove, „daster“ čak ni sa

standardnim asfaltnim gumama, zahvaljujući svom odličnom 4x4 pogonu iz Nisana, nije bio bespomoćan pri nailasku na blato ili klizavije detalje. Još jednom bravo za Dačiju!

Kraći predah sa fribajkerima
kod Ruskog spomenika



GPS trekeve opisanih etapa možete naći na web adresama
www.stazeibogaze.info/2010/10/21/predejane-černik-vlasina i
www.stazeibogaze.info/2010/6/24/vlasinsko-jezero-besna-kobila



Izuzetna
pejzažna
raznolikost
Černika i
Vardenika



kadamom penjete se sve više, kroz lepu, svetlu bukovu šumu koja se, kako napređujete ka Vlasinskom jezeru, sve češće meša sa četinarima. Sedam kilometara kasnije, na oko 1.300 m nadmorske visine, prolazite kroz uspravni zaseok Mlačiške mehanice, a ubrzo nakon toga i pored velikog ograđenog lovišta „Valište“. Stigli ste na korak od 1.638 m visokog najvišeg vrha Černika, gde se mešaju velika prostranstva pod pašnjacima sa kojih se pružaju izvanredni pogledi, sa četinarskim šumarcima, kroz koje ćete prolaziti spuštajući se ka Vlasinskom jezeru. Praktično sve vreme spusta od vrha Velikog Černika pruža vam se pogled na jezero. Na asfalt koji od Vlasinske

Okruglice vodi ka Crnoj Travi izbijate bliže raskrsnici sa putem koji vodi ka Surdulici, a onda vas radar vodi ka severu, do hotela „Vlasina“ i kampa koji se nalazi na obali jezera preko puta. To je prilika za kraći ili duži odmor i uživanje u jedinstvenom ambijentu ovog prelepog jezera. Doduše, jezero je nedavno opasano tablama koje vas upozoravaju na sve što ne smete da činite, a iz-

među ostalog zabranjuje se i prilaz vodi motornim vozilima i kampovanje van uređenog kampa. Tek koliko da u svoj toj lepoti ne budete baš potpuno opušteni i bezbrižni!

Po kičmi Vardenika

Druga etapa našeg radara (može da bude i drugi dan ako odlučite da prenoćite na Vlasinskom jezeru) vodi vas

prvo devet kilometara asfaltom duž zapadne obale jezera, da bi neposredno nakon raskrsnice kod Vlasinske Okruglice sišla s puta i uhvatila izvanredan grebenski put preko planine Vardenik prema Besnoj kobili. Ovaj put je drugačiji od onog preko Černika iz prve etape, po tome što vas gotovo sve vreme vodi po grebenu ili tek nešto malo ispod grebena, većim delom na

otvorenom prostoru sa pogledima od kojih zastaje dah. Ima i nekoliko dužih poteza prolaska kroz šumu, tek koliko da se doda dinamike u već dovoljno uzbudljiv teren. Put je u proseku vrlo kvalitetan i njime bi moglo da se prođe čak i putničkim vozilom, uz malo više pažnje.

Trasa prolazi u neposrednoj blizini najvišeg vrha Vardenika, 1.875 m visokog Velikog strešera, tako da možete i malo da protegnete noge do njega (ili da pokušate 4x4 uspon, ukoliko posedujete malo sposobniji terenac). Kada posle 30 prevezenih kilometara konačno stignete do Ruskog spomenika i makadama Vranje – Bosilegrad, dolazi trenutak odluke: možete da pra-



Sam vršni plato Černika izrazito je zaravnjen



Na obali Vlasinskog jezera

MANEVAR	Prethodna tačka/ukupno (km)	Etapa 1 (Predejane - Čemernik - Vlasina, 42,8 km)
Start	0,0 / 0,0	Opis manevra
Start	0,0 / 0,0	Polazak sa parkinga motela „Predejane“ ispod podvožnjaka.
Levo	0,2 / 0,2	Levo nakon podvožnjaka (ne ulazite na magistralu).
Levo	0,95 / 1,15	Skrećete levo ka Crnoj Travi i prolazite ispod magistrale.
Pravo	2,45 / 3,6	Na raskršću produžavate pravo, glavnim putem.
Poludesno	2,0 / 5,6	Držite se glavnog puta koji lagano zavija desno.
Desno	6,5 / 12,1	Odvajate se od glavnog puta desno (pratite putokaz ka lovištu „Valište“).
Pravo	0,9 / 13,0	Produžavate pravo, držeći se boljeg puta.
Pravo	1,0 / 14,0	I dalje se držite najboljeg, srednjeg puta.
Polulevo	1,0 / 15,0	Od dva puta birate levi (bolji).
Polulevo	2,7 / 17,7	Put se odvaja desno, vi ostajete na putu koji lagano zavija levo.
Poludesno	0,4 / 18,1	Sporadni puteljak se priključuje s leva, vi ostajete na glavnom koji zavija desno.
Pravo	1,4 / 19,5	Posle Mlačkih mehana put se odvaja levo, vi nastavljate pravo.
Poludesno	2,1 / 21,6	Račvanje obilaznica oko lovišta „Valište“; vi birate desnu.
Desno	1,25 / 22,85	Desno preko brane.
Pravo	2,15 / 25,0	Glavna kapija lovišta je levo, vi produžavate pravo.
Desno	1,0 / 26,0	Skrećete desno na nešto užu i neravniju prečicu ka vrhu Čemernika.
Poludesno	1,55 / 27,55	Spajate se s boljim putem i produžavate desno (nemojte skroz desno nizbrdo).
Pravo	1,1 / 28,65	Produžavate pravo, oštro s leva se priključuje lošiji put.
Polulevo	0,65 / 29,3	Držite levo, desno se odvaja put koji počinje da se spušta.
Pravo	0,75 / 30,05	Ukrštanje puteva pod pravim uglom (vidi se Vlas. jezero), produžavate pravo.
Pravo	2,05 / 32,1	Put se priključuje s desna pod ostrim uglom, vi produžavate pravo.
Poludesno	2,6 / 34,7	Svejedno kojim ćete putem, jer oba izbijaju na asfalt (mi smo merili desni).
Oštro levo	0,95 / 35,65	Izlazak na asfalt, krećete ka severu (levo).
Levo	6,95 / 42,6	Skrećete levo na parking hotela „Vlasina“.
Cilj	0,2 / 42,8	Parking hotela „Vlasina“ i kraj trase.

MANEVAR	Prethodna tačka/ukupno (km)	Etapa 2 (Vlasina - Vardenik - Kriva Feja, 40,8 km)
Start	0,0 / 0,0	Opis manevra
Start	0,0 / 0,0	Početak radara na uključenju sa prilaza hotelu „Vlasina“ na put; idete desno.
Levo	9,2 / 9,2	Levo na raskrštnici puta Surdulica - Bosilegrad.
Desno	0,15 / 9,35	Skretanje sa asfalta na makadam koji kreće uzbrdo kroz šumu.
Desno	0,3 / 9,65	Skenite desno.
Levo	0,25 / 9,9	Levo (držite glavni put).
Pravo	1,5 / 11,4	Put se priključuje s leva, produžavate pravo.
Pravo	0,35 / 11,75	Put se odvaja desno dole, vi produžavate pravo glavnim.
Levo	1,0 / 12,75	Sporadni put produžava desno po grebenu, vi se držite glavnog skrećući levo.
Pravo	2,4 / 15,15	Put se priključuje odozgo levo, vi produžavate pravo.
Poludesno	2,1 / 17,25	Lošiji put se odvaja polulevo, vi držite desno.
Poludesno	0,2 / 17,45	Lošiji put produžava pravo uzbrdo, vi držite desno.
Levo	1,15 / 18,6	Slabiji put spušta se desno ka fabrici vode „Rosa“, vi produžavate levo.
Desno	1,8 / 20,4	Solidan put se odvaja gore levo, vi držite donji desni put.
Levo	0,65 / 21,05	Slabiji put se odvaja poludesno (ovo je odvajanje ka Velikom Strešeru), vi idete boljim putem levo.
Pravo	1,9 / 22,95	Put se priključuje s desna, vi produžavate pravo.
Polulevo	1,6 / 24,55	Put se priključuje s desna, vi nastavljate glavnim putem koji blago zavija levo.
Poludesno	4,15 / 28,7	Put se račva, držite desni krak.
Pravo	0,6 / 29,3	Putevi se odvajaju levo i desno, vi produžavate pravo (glavnim).
Pravo	0,7 / 30,0	Put se priključuje s desna, vi produžavate pravo.
Desno	0,5 / 30,5	Izbijanje na glavni makadam kod Ruskog spomenika. Desno*!
Levo	2,15 / 32,65	Ostajete na glavnom putu koji zavija levo; levo i desno se odvajaju sporedni.
Oštro levo	6,9 / 39,55	Stižete do asfalta, krećući njime uzbrdo (oštro levo).
Cilj	1,25 / 40,8	Cilj - planinarski dom „Kriva Feja“.

* Ako krenete desno nizbrdo, put vas vodi ka Krivju Feji. Možete da odlučite da produžite direktno ka vrhu Besne kobile, tako što ćete preseći makadam i nastaviti pravo grebenom (treba vam malo bolji terenac da se popnete na stazu).

MANEVAR	Prethodna tačka/ukupno (km)	Etapa 3 (Kriva Feja - Besna kobila - Ruski spomenik, 8,9 km)
Start	0,0 / 0,0	Opis manevra
Start	0,0 / 0,0	Od planinarskog doma „Kriva Feja“ krećete desno, uzbrdo asfaltom.
Levo	1,8 / 1,8	Sporadni put se odvaja pravo, glavni put skreće levo; pratite glavni put.
Polulevo	1,8 / 3,6	Od dva puta koji se odvajaju levo, birate gornji (srednji).
Poludesno	1,05 / 4,65	Držite desno prema vrhu Besne kobile.
Polukrug	0,65 / 5,3	Vrh Besne kobile; vraćate se delom istim putem.
Oštro desno	0,65 / 5,95	Oštar zaokret na put koji se spušta ka Ruskom spomeniku.
Pravo	0,95 / 6,9	Bolji put skreće desno, vi nastavljate kolotrazima pravo.
Cilj	2,0 / 8,9	Silazak na makadam kod Ruskog spomenika.



Gde odsesti na Vlasini i Besnoj kobili?

I pored izuzetne ambijentalne lepote i ogromnog prostranstva koje vredi posetiti, turizam je na ovim planinama tek u začetku. Osim Vlasinskog jezera, gde postoje dva hotela („Vlasina“, 017/86-104, 86-009), kampa preko puta hotela na obali jezera i solidne ponude privatnog smeštaja (uglavnom duž zapadne obale jezera), na celom ovom prostoru, izuzimajući neke objekte zatvorenog tipa u lovištima, ne postoji mogućnost turističkog smeštaja.

Utoliko je prijatnije iznenađenje za nas bio planinarski dom „Kriva Feja“ ispod samog vrha Besne kobile, objekat koji je skoro renoviran i u kojem, sem soba za planinarsku populaciju sa više kreveta na sprat, postoje i tri apartmana sa zasebnim kupatilom i punim komforom, a sve to po izuzetno povoljnim cenama smeštaja (može da se dobije i pun pansion u domu). Za rezervaciju smeštaja u domu zaduženo je JP „Skijalište Vranje“, 017/404-260.



Planinarski dom ispod Besne kobile

tite radar nizbrdo prema planinarskom domu „Kriva Feja“, ili da produžite pravo ako uhvatite grebenski kolotrag ka samom vrhu Besne kobile. Ako vas strm i krušljiv pregib ka početku tog kolotruga odvrati od pokušaja, bez brige – bolji prilaz Besnoj kobili je s druge strane, od planinarskog doma (pratite radar etape 3).

Besna kobila nije slučajno dobila to ime; u vreme kada smo joj mi vodeći grupu „fribajkera“ prišli, duvao je orkanski vetar koji je nosio sve pred sobom i cepao ka-banice, a vrh je bio uvijen u guste kišne oblake. Bolje je ipak izaći po vedrom, sunčanom danu, jer su pogledi sa ove tačke uzdignute 1.923 metra nad morem izuzetni. Besna kobila je i svo-

jevrсно raskršće, s kojeg grebeni kreću na sve četiri strane sveta: severno je greben Vardenika spaja sa Vlasinom, ka jugu se prostire dugačak i vrlo razuđen greben Dukat planine, ka istoku Valozi i Gloška planina sa visinom od 1.830 m takođe nude obilje prilika za istraživanje, a ka zapadu grebenu Besne kobile treba više od 20 kilometara da se pošumljen i okružen dubokim rečnim dolinama primiri i spusti u Vranjsko polje. Koliko ćete vi kilometara preći i da li će vas ovi prizori navesti da se odvažite u istraživanje i izvan datog radara i GPS trekova, zavisi samo od inspiracije, a nje ovde za pravog 4x4 pustolova ima zaista u izobilju.

A. Veljković